ASIGURAREA ECHILIBRULUI DE GEN ÎN POLITICĂ: CADRUL NORMATIV ȘI MECANISME NAȚIONALE

MOROI Cătălin,
doctorand, Universitatea de Stat din Moldova,
Școala doctorală științe sociale și ale educației,

CZU: 321.7:305:341.231.14-055 **https://doi.org/10.5281/zenodo.7528314**

SUMMARY

The dynamism of the involvement and crystallization of the role of women in the political field has had a positive evolution. At the same time, in terms of attesting to a political assertion, the dimension of gender equality denotes increased vulnerability. The elaboration of gender policies within the national institutions emphasised the tendency of constant intensification of the manifestation of women witin political-decision-making bodies. This fact requires a complex approach, provide an important role to national policies and normative instruments on ensuring gender balance, but also their proper implementation in the context of political processes in states with consolidated democracy, but also in countries in the democratization process.

Keywords: *gender policies, gender equality, mechanisms, programs, equality, political representation.*

Societățile democratice sunt de neconceput fără respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, asigurarea statului de drept, egalitatea de gen, asigurarea drepturilor minorităților etnice etc. Egalitatea de gen reprezintă un concept fundamental a unei societăți contemporane care sporește abilitarea și integrarea socio-profesională a femeilor. În acest context, asigurarea egalității dintre femei și bărbați depinde de eficiența cadrului normativ-juridic, mecanismele în domeniu și de eliminarea stereotipurilor tradiționale privind rolurile de gen care dezavantajează femeile.

La nivel internațional, avem prevederi generale privind egalitatea în drepturi și șanse. Astfel, textul art. 1 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului[1] stipulează faptul că „*Toate fiinţele umane se nasc libere şi egale în demnitate şi în drepturi*”, iar alin. 1 al art. 4 al Constituţiei Republicii Moldova stipulează că „*Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile omului se interpretează şi se aplică în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte*”[1], fapt ce impune obligația statului de a ajusta legislația națională la prevederile actelor internaționale pe care le-a ratificat, armonizarea cadrului normativ și instituțional.

Egalitatea de gen și accesul femeilor și bărbaților la procesul decizional în aceeași măsură cât și asigurarea acestei egalități, reprezintă factori de bază a

dezvoltării democrației în Republica Moldova și a garantării respectării drepturilor omului și a triumfării legii în vederea asigurării continuității societății la general.

Cercetătorii Paxton şi Kunovich afirmă că *subreprezentatea politică a femeilor* poate fi explicată din cel puțin trei perspective: *socio-structurală, politică şi ideologică*. *Perspectiva socio-structurală* se concentrează pe fondul femeilor disponibile pentru implicarea în viața politică; *explicația politică* se axează pe gradul de deschidere a sistemului politic pentru accesul femeilor în funcții publice și politice; iar *explicația ideologică* se concentrează pe impresiile și reprezentările generale la nivelul societății cu privire la rolul femeilor în politică și capacitățile, potențialul, profesionalismul femeilor pentru a fi candidați și lideri viabili în procesul politic.[2]

Fără îndoială partidele politice sunt organismele principale de cooptare și promovare în viața liderilor politici și au un cuvânt de spus în procesul de participare a femeilor la viața publică. În cercetările unor autori de origine franceză regăsim acest reper de analiză. Astfel, că partidele politice sunt generatori importanți de mecanisme de funcţionare a câmpului politic şi a procesului de selecţie a candidaturilor, dat fiind acest fapt putem identifica trei tipuri de factori care îngreunează intrarea femeilor în sferele înalte ale politicului:

- *distribuirea inegală a resurselor;*
- *cultura şi organizarea partidelor politice;*
- *instituţiile şi regulile electorale[3]*

Pentru a identifica motivele influenței limitate a femeilor asupra vieții politice și pentru a identifica modalități și mijloace de optimizare a participării politice a femeilor, este necesară o analiză cuprinzătoare a mecanismelor de optimizare a participării politice a femeilor, care include următoarele componente principale: legală, instituțională, culturale și educaționale, socio-culturale, socio-economică.[4] Noi ne propunem să analizăm două dintre acestea - componenta legală, care include o legislație specială, garantând egalitatea de șanse pentru femei la reprezentarea și participarea în politică și luarea deciziilor semnificative; și instituțională , implicând o anumită ordine a activităților instituțiilor politice, pentru asigurarea egalității de șanse a femeilor la participare și influență politică

Cadrul legislativ și normativ care formează baza politicilor şi acţiunilor în domeniul egalităţii de gen din Republica Moldova s-a elaborat în baza documentelor internaţionale de referinţă, la care statul este parte: Declaraţia Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenţia asupra drepturilor politice ale femeii (1952), Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale (1966), Convenţia cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare faţă de femei (1979), Platforma şi Planul de Acţiuni de la Beijing (1995), Convenţiile relevante ale Organizaţiei Internaţionale a Muncii, Obiectivele de Dezvoltare Durabilă.[5]

La Summit-ul privind Dezvoltarea Durabilă din data de 25 septembrie 2015, statele membre ale ONU au adoptat Agenda de Dezvoltare Durabilă - 2030, care include un set de 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) pentru a pune capăt sărăciei, pentru a lupta cu inegalitatea și injustiția și pentru a soluționa problemele ce țin de schimbările climatice pînă în anul 2030.[6] Agenda globală elaborată în format nou, stabilește modul în care statele se angajează să coopereze pentru a aduce omenirea pe calea dezvoltării durabile. În cadrul Agendei 2030 sunt indicate acțiunile concrete care trebuie realizate pentru a atinge scopurile propuse și care influențează agenda guvernamentală națională a fiecărui stat. Existența a 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD) și a altor 169 de obiective asociate vin să aducă un echilibru între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile: socială, economic și de mediu. Dintre acestea , cel care captează atenţăa noastră este Obiectivul 5 care se referă în mod explicit la dimensiunea de gen, iar celelalte transversal includ perspectiva de gen. Acestea se referă la asemenea domenii precum sărăcia, sănătatea, schimbările climatice, infrastructura, securitatea alimentară, sănătatea, ocuparea forţei de muncă, gestionarea durabilă a resurselor naturale, creşterea economică, accesul la justiţie. Astfel, avînd în vedere că Republicii Moldova este parte și a ratificat documentele menţionate, și s-a angajat să atingă prin măsuri legislative și executive standardele internaţionale, europene şi regionale în domeniul egalităţii de gen. În acest scop la nivel național au foat adoptate o serie de acte care reglementează domeniul dar și creează un mediu favorabil pentru atingerea acestor obiective.

Deşi *de jure* legislaţia Republicii Moldova garantează femeilor acelaşi acces ca şi bărbaţilor la procesul politic, serviciile sociale, asistenţă medicală, educaţie, muncă, căsătorie, îngrijirea copiilor, proprietate, moştenire şi accesul la justiţie, în realitate există foarte multe probleme. Astfel, domeniile cele mai problematice rămân a fi abilitarea femeilor în domeniul politic, economic şi social şi violenţa faţă de femei. Constituţia Republici Moldova stabileşte că femeile şi bărbaţii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice.[7]

Textul alin. (2) din art. 16 urmează să fie divizat în două părţi componente: 1) egalitatea cetăţenilor în faţa legii și a autorităţilor publice; 2) interdicţia discriminării după criteriile indicate, unul dintre acestea, care prezintă interes pentru noi, este criteriul de *sex*. Toţi cetăţenii Republicii Moldova sunt egali în faţa legii și a autorităţilor publice. În virtutea alin. (1) din art. 19 al Constituţiei, care califică cetăţenii străini și apatrizii ca având aceleași drepturi și îndatoriri ca cetăţenii Republicii Moldova, sintagma cetăţeni ai Republicii Moldova cuprinde drepturile și libertăţile fundamentale ale cetăţenilor străini și ale apatrizilor. Fiecare persoană este înzestrată în egală măsură cu drepturi și îndatoriri, niciunei puteri nu i se permite să utilizeze în mod preferenţial dreptul în interesul sau în dauna unei anumite persoane. Autorităţile publice, în sensul prevederilor constituţionale, cuprind autorităţile publice menţionate expres în Constituţia

Republicii Moldova[1], precum și alte autorităţi administrative înfiinţate de acestea, înzestrate cu puteri publice, indiferent de modalitatea de formare, de atribuţii, de modalitatea de exercitare a prerogativelor etc. Ideea principală aplicabilă este că, indiferent de autoritatea căreia se adresează cetăţeanul și de calitatea (personalitatea) lui, tratamentul aplicat de către autorităţile publice, prin intermediul reprezentanţilor (persoanelor cu funcţii de răspundere), este același, pornind de la condiţii și posibilităţi egale. Principiul egalităţii este opozabil tuturor deţinătorilor puterii publice, tuturor autorităţilor publice, iar beneficiari ai acestui principiu, în virtutea art. 16, art. 19 alin. (1) și art. 41 alin. (2) din Constituţie, sunt cetăţenii Republicii Moldova, cetăţenii străini, apatrizii și persoanele juridice (în calitatea lor de grupuri de persoane fizice).

Originea excepţiilor este indicată expres, în conformitate cu textul constituţional, nu se poate face deosebire de sex, care este definit ca fiint *totalitatea de caracteristici biologice și morfologice care împart oamenii în două categorii: femei și bărbaţi.* Egalitatea fără deosebire de sex se poate exprima ca fiind egalitate între bărbat și femeie, ceea ce înseamnă crearea de condiţii juridice egale pentru participarea lor la toate sferele vieţii sociale, pentru crearea unui statut egal în cadrul familiei.[8]

Prin art.43 din Constituţie statul asigură pentru orice persoană dreptul la muncă şi la acces la locul de muncă şi garantează dreptul de a beneficia de condiţii echitabile şi satisfăcătoare de muncă, precum şi protecţie împotriva şomajului. Prin urmare, toţi angajaţii au dreptul la protecţia muncii. Articolele 44-47 din Constituţie garantează pentru orice persoană drepturile de a fi protejat împotriva muncii obligatorii, dreptul la grevă, dreptul de a primi asistenţă şi protecţie socială, dreptul de a fi asigurat împotriva şomajului, dreptul de invaliditate, dreptul la limita de vârstă.

În această ordine de idei, putem observa că textul constituțional ne indică expres că este exclusă discriminarea dintre bărbat și femeie în toate sferele vieții publice și private, ceea ce creează din start premise pentru existența unor mecanisme în domeniul nondiscriminării pe baza gender. În analiza situaţiei privind femeia pe piaţa muncii, pentru o mai bună cunoaștere a prezentului, vom lua în considerare analiza legislației actuale, care se va reduce la reglementările care privesc asigurarea dimensiunii de gen. În aşa mod, putem evidenţia Hotărârea nr. 87-XII din 28 aprilie 1994 a Parlamentul Republicii Moldova privind Ratificarea Conventiei asupra eliminarii tuturor formelor de discriminare faţă de femei CEDAW. Prin aceasta sunt definite aspect importante privind asigurarea echilibrului de gen și măsurile pe care trebuie să le ia statele, inclusive Republica Moldova, pentru a asigura beneficiul în măsură egală de drepturi a femeilor și

[1] Parlament, Președinte, Guvern, autoritățile judecătorești, autorităţile administraţiei publice (centrale și locale), Curtea Constituțională, Curtea de Conturi, Procuratura etc.

bărbaților. Totodată, CEDAW oferă posibilitate femeilor de a se adresa unui organ international atunci când drepturile le sunt încălcate și mecanismele naționale eșuează, numit Comitetul Națiunilor Unite pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare față de Femei. Cu referire la viața politică și publică, Convenția obligă statele să asigure posibilitate femeilor de a vota la orice tip de alegeri și de a fi alese pe poziții de conducere la orice nivel, fără nici un fel de obstacole.

La nivel național, Codul Electoral [9], începând cu Art. 3-7 conacră principiile de manifestare a dreptului de a alege, care, de asemenea, nu poate fi limitat în baza vreunui criteriu, inclusiv și criteriul de *sex*. Art. 11–12 care stabilesc dreptul cetățenilor Republicii Moldova de a alege și de a fi ales, iar Art. 46 al. (1) lit. (c) stabilește că cetățenii Republicii Moldova își pot înainta singuri candidatura în calitate de candidați independenți la alegerile prezidențiale, parlamentare și locale, astfel, putem observa că nu este stabilit expres sexul cadidatului, de aici se subînțelege că acesta poate fi atât de sex masculin, cât și feminin. În cazul partidelor politice și blocurilor electorale, la același articol din Codul Electoral, al. (3), se impune *cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe,* și mai mult, este prevăzut și formula de poziționare pe listă *minimum patru candidați la fiecare zece locuri,* astfel se încearcă asigurarea includerii pe listele electorale în mod proportional a reprezentanților ambelor sexe, fapt ce ar trebui să asigure accederea proporțională în organele decizionale.[9]

Codul Penal, Art. 176 al. (1) stabilește că *orice deosebire, excludere, restricţie sau preferinţă în drepturi şi în libertăţi a persoanei sau a unui grup de persoane, orice susţinere a comportamentului discriminatoriu în sfera politică, economică, socială, culturală şi în alte sfere ale vieţii, bazată pe criteriu de rasă, naţionalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenenţă politică sau pe orice alt criteriu...*; este pedepsită conform prevederilor Codului, unul din criterii care intră sub incidența acestui articol fiind și comportamentul discriminatoriu pe criteriul de sex.

În Codul Civil al Republicii Moldova, la Art. 32 sunt reglementări cu privire la inadmisibilitatea lipsirii și limitării capacității de folosință și exercițiu care se răsfrâng asupra tuturor persoanelor, indiferent de orice criteriu, inclusiv și criteriul de sex.

În raporturile de familie de asemenea sunt prevederi legale care au menirea să asigure egalitatea dintre parteneri, astfel la Art. 5 al. (1) al Codului Familiei, este prevăzut că toate persoanele căsătorite au drepturi şi obligaţii egale în relaţiile familiale, indiferent de sex, rasă, naţionalitate, origine etnică, limbă, religie, opinie, apartenenţă politică, avere şi origine socială. Art. 16 al Codului Familiei stabilește că toate problemele vieții familiale sunt rezolvate în comun în baza principiului egalității dintre soți, iar la al. (2) al aceluiași articol avem prevederi cu privire la dreptul soților de a-și alege de sine stătător îndeletnicirea și profesia.

În raporturile de muncă de asemenea avem garanții privind acordarea concediilor neplatite femeilor care se află în concediu de îngrijire a copilului începând cu vârsta celui din urmă de la 3-4 ani și acordarea de concediu parțial plătit femeilor sau angajaților care au adoptat un copil nou-născut, dar și prevederi referitor la concediul de maternitate, respectiv concediul de paternitate, dar și concediu pentru persoanele care au adoptat un copil nou-născutîn Codul Muncii, Art. 126–127. În cazul bărbaților, prevederile Art. 124[1] oferă posibilitatea acestora la concediu paternal plătit de 14 zile calendaristice în primele 56 de zile de la nașterea copilului.

Legea ocrotirii sănătăţii, nr. 411–XII din 28.03.95, Art. 17 (1) și Codul Educației al Republicii Moldova prevăd asigurarea drepturlui la sănătate și a dreptului la învățământ garantate de stat fără nici o deosebire dintre indivizi.

Legea nr. 294 din 2007 privind partidele politice propulsează partidele politice să respecte principiul egalităţii dintre bărbaţi şi femei în organele lor decizionale la toate nivelurile. Astfel, la art. 17 al. (2), lit. (b), prevede că partidele politice au dreptul să participe, prin înaintarea de candidaţi, conform prevederilor art. 7 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalităţii de şanse între femei şi bărbaţi, la alegerile organizate conform legislaţiei electorale. De asemenea, la art. 27 al. (1), lit. (d) și lit. (e) este stabilit cuantumul alocațiilor din bugetul de stat pentru partidele politice, în proporție de 7,5% pentru partidelor politice pe listele cărora au fost alese efectiv femeile în cadrul alegerilor parlamentare și partidelor politice proporțional cu femeile alese efectiv în cadrul alegerilor locale. Conform art. 28 al. (2[1]), partidele politice sunt obligate să utilizeze 20% din valoarea alocațiilor anuale de la bugetul de stat în scopul promovării și încurajării participării femeilor în procesele politic și electoral, iar dacă există organizații de femei în cadrul partidului, resursele vor fi gestionate de acestea.[10]

În aceeași ordine de idei, trebuie de menționat că legiuitorul a adoptat Legea nr.5-XVI cu privire la asigurarea egalităţii de şanse între femei şi bărbaţi din 9 februarie 2006 și Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității din 25.05.2012 care stabilesc cadrul instituțional de asigurare a egalității de șanse dintre bărbați și femei.

Legea nr.5-XVI din 2006 conține prevederi referitor la asigurarea egalității dintre sexe, printre care interzicerea discriminării, asigurarea egalității de șanse la ocuparea funcțiilor publice etc. La Art. 7 din legea menționată supra, legiuitorul a stabilit prevederi referitoare la componența Comisiei Electorale Centrale, consiliile și birourile electorale de circumscripție cu respectarea egalității de gen, iar la aliniatul (2) stabilește obligația partidelor politice de a respecta cota minimă de 40% pentru ambele sexe în organele de conducere și pe listele de candidați.

Este important faptul că legea menţionează necesitatea includerii principiilor sale în toate „politicile, strategiile şi programele publice, actele normative şi in-

vestiţiile financiare", adică asigurarea unei abordări integratoare a dimensiunii de gen.[11] De asemenea, această lege prevede și crearea și funcționarea unui cadru instituțional în această sferă prin stabilirea autorităților abilitate cu atribuţii în domeniu: Parlamentul, Guvernul, Comisia Guvernamentală pentru egalitatea între femei şi bărbaţi, Ministerul Sănătăţii, Ministerul Muncii și Protecţiei Sociale, ministerele şi alte autorităţi administrative centrale şi autorităţile publice locale și Consiliul pentru prevenirea şi eliminarea discriminării şi asigurarea egalităţii. În anul 2010, au fost create consilii în domeniul egalităţii de gen în cadrul ministerelor de resort, dar din lipsă de resurse, nu au fost instituite consilii gender asemănătoare la nivelul APL, ceea ce cauzează o inconsecvenţă şi lipsă de continuitate între verigile structurilor de stat centrale cu cele locale, fapt ce reprezintă un impediment în funcţionarea eficientă a mecanismului instituţional.

În conformitate cu legea amintită, în scopul realizării prevederilor *Convenţiei ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare faţă de femei*, prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 350 din 07.04.2006 a fost instituită *Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei şi bărbaţi*, iar prin Hotărîrea Guvernului nr. 895 din 07.08.2006 a fost aprobat *Regulamentul Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei şi bărbaţi.*

Legea cu privire la prevenirea şi combaterea violenţei în familie (2008), care desemnează autorităţile şi instituţiile abilitate cu funcţii de prevenire şi de combatere a violenţei în familie şi instituie un mecanism de soluţionare a actelor de violenţă în familie. În pofida faptului că această lege este în vigoare, până în prezent, în Republica Moldova nu există date centralizate cu privire la fenomenul violenţei în familie. Doar în baza studiilor recente şi notelor informative efectuate în domeniu, putem conchide că fiecare a patra femeie din Republica Moldova este victimă a violenţei în familie. La 6 februarie 2017, Republica Moldova a semnat Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, cunoscută și drept Convenția de la Istanbul, iar în octombrie 2021 Guvernul a aprobat un proiect de ratificare a Convenției, care a fost ratificată de către Parlamentul Republicii Moldova, în lectură finală, la 14 octombrie 2021.

O altă componentă a cadrului normativ actual al Republicii Moldova în domeniul asigurării egalității este *Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității* din 25.05.2012, care creează cadrul necesar aplicării Directivei 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalităţii de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, şi Directivei 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalităţii de tratament în ceea ce priveşte încadrarea în muncă şi ocuparea forţei de muncă.[12] În acest sens, aceasta are ca scop prevenirea şi combaterea discriminării, precum şi asigurarea egalităţii tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferele politică, economică, socială,

culturală şi alte sfere ale vieţii, fără deosebire de rasă, culoare, naţionalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenenţă politică sau orice alt criteriu similar. Criteriul de gen fiind unul din obiectele de asigurarea a egalității a legii respective în toate domeniile vieții publice și private, de asemenea aceasta vine să creeze un mecanism național eficient în vederea combaterii oricărui criteriu de discriminare - Consiliul pentru prevenirea şi eliminarea discriminării şi asigurarea egalităţii, subordonat direct Parlamentului Republicii Moldova și care are în componența s-a specialiști în domeniul protecției drepturilor omului și cotă stabilită obligatorie a reprezentanților din societatea civilă.

Prin Legea nr. 71 din 14.04.2016[13] se aduc modificări importante la o serie de acte legislative, cum ar fi Legea cu privire la Guvern, Legea cu privire la presa, Legea cu privire la protecţia civilă, Legea ocrotirii sănătăţii și alte acte normative care sunt legi cadru. Aceasta subliniază egalitatea și importanța în legislația actuală, definește discriminarea și modurile manifestării ei prin publicitate, apar noțiunile de egalitate și sexism, cotele de reprezentare în Guvern care trebuie sa fie nu mai puțin de 40% pentru ambele sexe, stabilește competențe noi în alegeri pentru monitorizarea aplicabilității egalității gender prin sintagma „asigură monitorizarea respectării principiului egalităţii între femei şi bărbaţi în campania electorală pentru alegeri parlamentare şi pentru alegeri locale" etc.

În sensul executării prevederilor legale, Guvernul împreună cu ministerele de resort și agențiile sale au elaborat planuri de activitate și strategii bazate pe respectare egalității de gen dintre bărbați și femei. Astfel unul dintre cele mai importante acte elaborate de executiv este *Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova* care are drept scop asigurarea abordării complexe a problemelor din domeniul de referinţă, prin stabilirea celor mai critice arii de intervenție și identificarea mecanismelor și soluțiilor eficiente de realizare de facto a egalității între sexe, aprobarea *Planului de acţiuni privind implementarea Strategiei și Strategiei naţionale de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023*.[5]

Confirmînd adeziunea la Declaraţia universală a drepturilor omului, la Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, la alte acte juridice internaţionale cu privire la drepturile omului şi luînd în considerare că, în conformitate cu Statutul ONU, statul stimulează respectarea drepturilor şi libertăţilor omului şi asigură apărarea drepturilor şi libertăţilor tuturor persoanelor fizice pe teritoriul Republicii Moldova, în acest scop este constituită instituția Avocatului Poporului, care are drept datorie primordială apărarea drepturilor omului, acestea fiind consfințite în Legea nr. 52 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) din 03.04.2014 și la art. 21 din Legea nr.5-XVI cu privire la asigurarea egalităţii de şanse între femei şi bărbaţi din 9 februarie 2006.

Cu toate că domeniul de asigurare a egalității între femei și bărbați în context național a fost substanțial îmbunătățit în ultimele decenii prin adoptarea/ajustarea normelor legale, stabilirea unor mecanisme în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, violenței în familie, asigurării egalității; aprobarea planurilor de acțiuni și a documentelor de politici, precum și realizarea abordării complexe de asigurare a egalității între femei și bărbați în documentele de politici aprobate pe domeniule de sănătate, antreprenoriat, educaţie, angajarea în câmpul muncii, administraţie publică locală[14]; fortificarea mecanismului instituțional, este necesar de întreprins măsuri de consolidare a acțiunilor realizate, dar și de îmbunătățire a situației cu privire la egalitatea de gen, îndeosebi în mediul rural.

Analiza situaţiei din Republica Moldova cu privire la tematica egalităţii de gen, scoate în evidenţă faptul că cele mai problematice domenii sînt: abilitarea femeilor în domeniul politic, economic şi social[15] şi violenţa în familie. Pe parcursul ultimilor ani au fost înregistrate anumite progrese în promovarea egalităţii între femei și bărbați, care au determinat sporirea numărului de femei în poziţii decizionale, deschiderea cetăţenilor pentru susținerea femeilor în politică și funcții decizionale[16], includerea dimensiunii de gen în unele politici sectoriale, creşterea gradului de informare şi sensibilizare, precum şi-a competenţelor specialiştilor din domeniu etc.

În concluzie am putea sintetiza următoarele - asigurarea egalităţii de gen în viaţa politică este o precondiţie fundamentală pentru edificarea unei societăţi durabile, iar sporirea nivelului de participare a femeilor în politică şi la luarea deciziilor este fundamentală pentru democraţie şi esenţială pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova. Analiza experienţei din scrutinele ultimilor ani arată că prezenţa femeilor pe listele de candidaţi și includerea unor prevederi legale de stimulare a partidelor politice la acest capitol a îmbunătățit reprezentarea politică de gen. Legislaţia naţională stipulează drepturi egale pentru femei şi bărbaţi de participare la procesul decizional. Totuși, soarta femeilor, în acest sens, depinde în mare parte de voinţa conducerii partidului politic. Persistenţa stereotipurilor tradiţionale limitează implicarea activă a femeilor în viaţa politică, mai ales ale femeilor din mediul rural.

BIBLIOGRAFIE

1. Declaratie Universala a Drepturilor Omului Nr. 12 din 10.12.1948. Adoptată și proclamată de Adunarea generală a O.N.U. prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. Publicat în Tratate Internationale Nr. 1 art. 12 din 30.12. 1998.Articolul 4 Drepturile şi libertăţile omului, aliniatul (1), Constituția Republicii Moldova

2. CHEIANU-ANDREI, Diana et al. *Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova: În baza metodologiei IMAGES*. Chișinău : Bons Offices, 2015. 126 p. ISBN: 978-9975-87-025-2.
3. PUTINĂ, N. Reprezentarea politică a femeilor – de la abordare teoretică la realitate socială. In: *Ştiinţa politică şi societatea în schimbare: Materialele Conferinţei ştiinţifice internaţionale dedicate celei de-a 20-a aniversări a Facultăţii Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative,* 13 noiembrie 2015. Chişinău: CEP USM, 2015, pp. 158-163. ISBN 978-9975-71-721-2.
4. ЧИРУХИНА, Ю. В. *"Политическое участие женщин и механизмы реализации политического равноправия"*. In: Территория новых возможностей. Вестник Владивостокского государственного университета экономики и сервиса. 2010, 9-16с. [citat 15.05.2022]. Disponibil: https://econpapers.repec.org/article/scn0060207421.htm
5. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia, Nr. 259 din 28.04.2017. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 171-180 art. 410 din 02.06.2017
6. Sustainable development goals. O5 Egalitate de gen. [citat 13.05.2022]. Disponibil:https://moldova.un.org/ro/sdgs/5
7. Constituția Republicii Moldova, Nr. 1 din 29.07.1994. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 78 art. 140 din 29.03.2016
8. NEGRU B. Constituția Republicii Moldova: comentariu (art. 1-10, 12-14, 72, 76). Chișinău: Arc, 2012, 576 p.
9. Codul Electoral: nr.1381 din 21 noiembrie 1997. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2017, nr. 451-463 [citat 16.05.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111378&lang=ro
10. Legea privind partidele politice, Nr. 294 din 21.12.2007. Publicat în Monitorul Oficial nr.42-art. 119 din 29.02.2008
11. Legea cu privire la asigurarea egalităţii de şanse între femei şi bărbaţi, Nr. 5 din 09.02.2006. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 47-50 art. 200 din 24.03.2006
12. Legea cu privire la asigurarea egalității, Nr. 121 din 25.05.2012. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 103 art. 355 din 29.05.2012
13. Legea pentru modificarea şi completarea unor acte legislative, Nr. 71 din 14.04.2016. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 140-149 art. 291 din 27.05.2016
14. LAZARIUC, C. Analiza comparativă a practicilor europene de discriminare pozitivă privind reprezentarea politică de gen. In: *Științele so-*

cio-umanistice şi progresul tehnico-ştiinţific. 2015, pp. 104-123. ISBN 978-9975-45-384-4.
15. BODRUG-LUNGU, V. Educaţia şi munca decentă (aspecte de gen). In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe ale Educaţiei)*. Chișinău, 2015, pp. 32-36. ISSN 1857-2103.
16. CREANGA, L. Asigurarea egalității de gen – condiție esențială pentru construirea unei societăți echitabile. In: *Legea şi Viaţa*. Chișinău, 2021, pp. 17-21. ISSN 1810-309X.